

Консультація експерта НЛВ Ukraine

ЗАПИТАННЯ НАДСИЛАЙТЕ НА АДРЕСУ: 04073, УКРАЇНА, м. КИЇВ, ВУЛ. КОПИЛІВСЬКА, 67, КОРПУС 5

АБО НА ЕЛЕКТРОННУ ПОШТУ: PRESS@AGREX.GOV.UA.

ВІДПОВІДЬ НА ВАШЕ ЗАПИТАННЯ БУДЕ РОЗМІЩЕНО У НАСТУПНОМУ НОМЕРІ ЖУРНАЛУ.

Які податкові наслідки виникають при продажу цінних паперів?

Оподаткування операцій з продажу цінних паперів регулюється п. 158.8 ст. 158 Податкового кодексу України (далі – ПКУ), яка з 1 січня 2013 р. зазнала суттєвих змін. На сьогодні платнику податку слід окремо визначити фінансовий результат за операціями з цінними паперами, за якими існує обіг на фондовому ринку і за якими відсутній обіг на фондовому ринку, не поділяючи за видами цінних паперів. Фінансовий результат визначається як зменшення прибутку від операції з цінними паперами на суму збитків від операції з іншими цінними паперами протягом звітного періоду.

Прибуток розраховується за кожною окремою операцією з цінними паперами як позитивна різниця між доходом від такого продажу та сумою витрат, понесених на придбання таких цінних паперів.

Збиток визначається за кожною окремою операцією з цінними паперами і розраховується як негативна різниця між доходом від такого продажу та сумою витрат, понесених на придбання таких цінних паперів.

Дохід від продажу цінного паперу визначається за датою переходу покупцеві права власності на такі цінні папери, а витрати з придбання таких цінних паперів – у період, коли виникає дохід від продажу таких цінних паперів.

Щодо цього закон визначає, що для цінних паперів, які перебувають в обігу на фондовому ринку, первинним документом, який підтверджує доходи або витрати за операціями з такими цінними паперами, може бути, але не виключно: звіт торговця цінними паперами, який формується на підставі біржового звіту та договору з таким торговцем. Для операцій з цінними паперами, які не перебувають в обігу на фондовому ринку, ніяких вимог ПКУ не встановлює, тому облік операцій з цінними паперами платник податків здійснює у загальному порядку, відповідно до вимог бухгалтерського обліку.

Водночас, якщо за результатами звітного періоду загальна сума збитків від операцій з цінними паперами, що перебувають в обігу на фондовій біржі, перевищує загальну суму прибутків від таких операцій, то сума від'ємного значення фінансового результату за операціями з цінними паперами, що перебувають в обігу на фондовій біржі, переноситься у зменшення загального фінансового результату за такими операціями у наступних звітних періодах до повного погашення.

Якщо за результатами звітного періоду загальна сума збитків від операцій з цінними паперами, що не перебувають в обігу на фондовій біржі, перевищує загальну суму прибутків від таких операцій, то сума від'ємного значення фінансового результату за операціями з цінними паперами, що не перебувають в обігу на фондовій біржі, переноситься у зменшення загального фінансового результату за такими операціями у наступних звітних періодах протягом 1095 днів, наступних за звітним періодом виникнення вказаного від'ємного значення фінансового результату.

Зарахування прибутків від операцій з цінними паперами, які перебувають в обігу на фондовій біржі, та збитків від операцій з цінними паперами, які не перебувають в обігу, та навпаки, не дозволяється.

Ставка податку на прибуток за операціями з цінними паперами з 1 січня 2013 р. становить 10% (п. 151.4 ПКУ). Звертаємо Вашу увагу на положення підпункту 153.8.4 ПКУ, відповідно до якого здійснені витрати, пов'язані з придбанням цінних паперів емітента, інформація щодо якого містилася на дату вчинення правочину в переліку емітентів, що мають ознаки фіктивності, не враховуються при визначенні фінансового результату за операціями з цінними паперами або деривативами.

Тобто платник податків не може враховувати витрати на придбання цінних паперів емітентів, які на дату придбання такого цінного паперу були емітентами, що мають ознаки фіктивності.

Порядок визначення емітента, який має ознаки фіктивності, встановлює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) за згодою центрального виконавчого органу влади, який забезпечує формування державної фінансової політики (Міністерство фінансів України або Міністерство доходів і зборів). Також ці органи спільно складають перелік емітентів (вносять/виключають емітентів з цього переліку), які мають ознаки фіктивності.

НКЦПФР прийняла рішення про затвердження Положення про встановлення ознак фіктивності емітентів цінних паперів та включення таких емітентів до переліку (списку) емітентів, що мають ознаки фіктивності. Відповідне рішення було прийнято на засіданні комісії, яке відбулося 28 серпня 2013 р.

Положення визначає ознаки фіктивності емітента та його цінних паперів, порядок прийняття рішення щодо визначення цінних паперів фіктивними та порядок

включення/виключення емітента до переліку емітентів, що мають ознаки фіктивності. Ключовими ознаками, за якими можна оцінювати фіктивність емітента на ринку цінних паперів, є відсутність емітента за заявленим місцезнаходженням та неподання емітентом до Комісії регулярної інформації.

Комісія протягом десяти робочих днів з дати прийняття рішення про визнання емітента таким, що відповідає ознакам фіктивності, буде здійснювати його опублікування в офіційному друкованому виданні та оприлюднення на офіційному веб-сайті регулятора. Так, емітент буде вважатись таким, що має ознаки фіктивності, з моменту опублікування зазначеного рішення в офіційному друкованому виданні НКЦПФР.

Як оподатковуються цінні папери, які знаходяться в обігу на біржі, але знаходяться поза лістингом?

Відповідно до вимог п. 153.8 ПКУ платник податку повинен окремо визначити фінансовий результат за операціями з цінними паперами, які перебувають в обігу на фондовому ринку і які не перебувають в обігу на фондовому ринку.

Підпункт 153.8.3 ПКУ визначає умови, за яких цінні папери визнаються такими, що перебувають в обігу на фондовій біржі, а саме:

- цінні папери допущені до обігу хоча б на одній фондовій біржі. Водночас перелік іноземних фондових бірж визначається НКЦПФР;
- ціни цінних паперів (біржовий курс) на українських фондових біржах розраховуються (встановлюються) відповідно до вимог, встановлених НКЦПФР;
- інформація про ціни (біржовий курс, останню поточну ціну цінного папера або результати котирування) цінних паперів обов'язково розміщується на веб-сайті фондової біржі та у загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР, а також може публікуватися в засобах масової інформації (зокрема електронних) та бути надана фондовою біржею будь-якій зацікавленій особі протягом трьох років після дати здійснення операцій з такими цінними паперами.

Такі умови повинні дотримуватись одночасно.

Отже, з метою оподаткування слід визначити знаходяться цінні папери в обігу на фондовому ринку, чи ні. Жодних особливостей оподаткування цінних паперів, які знаходяться поза лістингом, ПКУ не містить.

Які існують особливості оподаткування поворотної фінансової допомоги?

Відповідно до підпункту 14.1.257 п. 14.1 ст. 14 ПКУ під поворотною фінансовою допомогою розуміють суму коштів, що надійшла платнику податків у користування

за договором, який не передбачає нарахування процентів або надання інших видів компенсацій у вигляді плати за користування такими коштами, та є обов'язковою до повернення.

Отже, для того, щоб сума коштів, що передана платнику податку в користування, відображалась у податковому обліку як поворотна фінансова допомога, умови її надання мають відповідати вимогам підпункту 14.1.257 п. 14.1 ст. 14 ПКУ, тобто повернення поворотної фінансової допомоги повинно здійснюватись виключно грошовими коштами.

Правовою основою для отримання поворотної фінансової допомоги є договір позики. Відносини за договором позики регулюються відповідно до статей 1046–1053 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. № 435-IV (далі – ЦКУ).

Зокрема, відповідно до ст. 1046 ЦКУ, за договором позики одна сторона (позикодавець) передає другій стороні (позичальникові) у власність гроші або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути таку саму суму грошей або таку саму кількість речей того самого роду та якості.

Згідно з ч. 1 ст. 1049 ЦКУ позичальник зобов'язаний повернути позикодавцеві грошову позику в такій самій сумі у строк та в порядку, що встановлені умовами договору. Законодавство не встановлює будь-яких обмежень щодо осіб за договором позики. Тому позикодавцем може бути як юридична, так і фізична особа. Чинним цивільним законодавством не передбачено обмеження суми позики.

Водночас, надаючи фінансову допомогу, слід брати до уваги таке: за цивільно-правовою природою **поворотна фінансова допомога є позикою** та, згідно з ч. 1 ст. 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III (далі – ЗУ № 2664-III), є **фінансовою послугою**.

Відповідно до ЗУ № 2664-III, надання коштів на визначений період та під відсотки є операцією з надання фінансового кредиту.

Згідно зі ст. 5 ЗУ № 2664-III, здійснювати операції з надання фінансових кредитів мають право тільки кредитні установи та за умови отримання ліцензій на право здійснення таких операцій.

Водночас право юридичних осіб на надання безвідсоткових позик іншим особам ЗУ № 2664-III не обмежує.

Можливість надання юридичними особами – суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, тільки безвідсоткових позик відповідно до норм цивільного законодавства та з урахуванням вимог законодавства України щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, підтверджує і п. 1 Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про можливість надання

юридичними особами – суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, фінансових послуг з надання коштів у позику та надання поручительств» від 31.03.2006 р. № 5555.

Отже, згідно з чинним законодавством України підприємство має право на надання іншим особам (як юридичним, так і фізичним) тільки безвідсоткових позик. Відповідно до ч. 1 ст. 15 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» від 28.11.2002 р. № 249-IV фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу в разі, якщо сума, на яку вона проводиться, дорівнює чи перевищує 150 000,00 грн та має, зокрема, таку ознаку, як зарахування або переказ коштів, надання або отримання кредиту (позики), проведення інших фінансових операцій у випадку, якщо хоча б одна зі сторін-учасників фінансової операції є фізичною або юридичною особою, яка має відповідну реєстрацію, місце проживання чи місцезнаходження в країні (на території), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, що здійснюють діяльність у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, або однією зі сторін є особа, яка має рахунок у банку, зареєстрованому у вищезазначеній країні (території). Перелік таких країн (територій) визначається відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України, на основі висновків міжнародних, міжурядових організацій, діяльність яких спрямовано на протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, і підлягає опублікуванню.

Податковий облік у сторони, що надає поворотну фінансову допомогу

Відповідно до підпункту 135.5.5 п. 135.5 ст. 135 ПКУ податкові зобов'язання особи, яка надала поворотну фінансову допомогу, не змінюються як при її видачі, так і при її зворотному отриманні.

Тобто операція з видачі поворотної фінансової допомоги ніяк не вплине на визначення податкових витрат та доходів у підприємства, що її надає.

Податковий облік у сторони, що отримує поворотну фінансову допомогу

Податкові наслідки для сторони, що отримує поворотну фінансову допомогу, мають певні особливості, залежно від податкового статусу особи, яка надає поворотну фінансову допомогу, та строку її повернення останньому.

Поворотна фінансова допомога, отримана від осіб, які не є платниками податку на прибуток або мають пільги щодо його сплати

Для цілей розділу III ПКУ використовуються такі податкові періоди: календарні квартал, півріччя, три квартали, рік. Базовим податковим (звітним) періодом для цілей цього розділу є календарний квартал або календарний рік для платників податків, визначених у п. 57.1 ПКУ (п. 152.9 ст. 152 ПКУ).

Згідно з підпунктом 135.5.5 п. 135.5 ст. 135 ПКУ суми поворотної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, що залишаються неповерненими на кінець такого звітного періоду, від осіб, які не є платниками цього податку (в тому числі нерезидентів), або осіб, які згідно з ПКУ мають пільги з цього податку, в тому числі право застосовувати ставки податку нижчі, ніж встановлені п. 151.1 ст. 151 ПКУ, враховуються у складі інших доходів при визначенні оподатковуваного прибутку з відповідним відображенням її у складі Декларації (в тому числі у складі річної Декларації, яка подається раз на рік).

У разі якщо в майбутніх звітних податкових періодах платник податку повертає таку поворотну фінансову допомогу (її частину) особі, яка її надала, такий платник податку збільшує суму витрат на суму такої поворотної фінансової допомоги (її частини) за наслідками звітного податкового періоду, в якому відбулося таке повернення, з відповідним відображенням у Декларації (в тому числі у складі річної Декларації, яка подається раз на рік).

Водночас доходи такого платника податку не збільшуються на суму умовно нарахованих процентів, а податкові зобов'язання особи, яка надала поворотну фінансову допомогу, не змінюються як при її видачі, так і при її зворотному отриманні.

Під дію зазначеної норми підпадають платники податку, які отримали поворотну фінансову допомогу від нерезидентів України, юридичних осіб – платників єдиного податку, фізичних осіб–підприємців, незалежно від обраної ними системи оподаткування, фізичних осіб (крім засновників), а також платників податку на прибуток, діяльність яких:

- звільнена від оподаткування згідно зі ст. 154 ПКУ, в тому числі платників податку на прибуток за ставкою 0% (з 01.04.2011 р. по 01.01.2016 р.);
- частково звільнена від оподаткування згідно зі ст. 158 ПКУ;
- здійснюється згідно з угодою про розподіл продукції на підставі п. 336.1 ст. 336 ПКУ;
- тимчасово звільнена від оподаткування згідно з підпунктами 15–20 підрозділу 4 розділу XX ПКУ.

Поворотна фінансова допомога, отримана від платника податку на прибуток на загальних підставах

Враховуючи норми п. 135.1 ст. 135 ПКУ, сума поворотної фінансової допомоги, отримана платником податку від особи, яка є платником податку на прибуток на загальних підставах (сплачує податок на прибуток за ставкою, встановленою п. 151.1 ст. 151 ПКУ), не включається до доходів, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування.

Відповідно до підпункту 14.1.257 п. 14.1 ст. 14 ПКУ з метою оподаткування безповоротною фінансовою допомогою є сума процентів, умовно нарахованих на суму поворотної фінансової допомоги, що залишається неповерненою на кінець звітного періоду, у розмірі облікової ставки Національного банку України, розрахованої за кожний день фактичного використання такої поворотної фінансової допомоги, віднесено до складу. Згідно з підпунктом 135.5.4 п. 135.5 ст. 135 ПКУ, сума безповоротної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, включається до складу інших доходів.

Тобто сума умовно нарахованих процентів підлягає включенню до складу інших доходів платника податку в період їх нарахування.

Умовні проценти нараховуються відповідно до норм підпункту 14.1.257 п. 14.1 ст. 14 ПКУ так: сума неповерненої на кінець звітного періоду поворотної фінансової допомоги множить на кількість днів користування та на облікову ставку Нацбанку України і ділиться на 365 днів. Враховуючи викладене, платник податку, який у базовому податковому (звітному) періоді (календарний квартал, півріччя, три квартали, рік) отримав поворотну фінансову допомогу від платника податку на прибуток на загальній системі оподаткування, має включити до складу оподатковуваного доходу суму умовно нарахованих процентів, розрахованих на суму поворотної фінансової допомоги, що залишилась неповернутою на кінець такого базового звітного періоду, у розмірі облікової ставки Національного банку України за кожен день фактичного використання такої допомоги.

Якщо Податкова декларація з податку на прибуток (далі – Декларація) подається раз на рік, то в Декларації відображається загальна сума процентів, умовно нарахованих на суму поворотної фінансової допомоги протягом року.

Поворотна фінансова допомога, отримана від засновника

У разі отримання поворотної фінансової допомоги від засновника платника податку діє окремий порядок,

передбачений підпунктом 135.5.5 п. 135.5 ст. 135 ПКУ, а саме: не відображаються в оподаткуванні суми поворотної фінансової допомоги, отриманої від засновника/учасника (в тому числі нерезидента) такого платника податку, у разі повернення такої допомоги не пізніше 365 календарних днів з дня її отримання.

У разі якщо строк повернення поворотної фінансової допомоги буде порушено, то платник податку – отримувач зобов'язаний вчинити так: включити суму такої допомоги до складу доходів відповідного звітного періоду, якщо засновник не є платником податку на прибуток, або умовно нарахувати проценти та включити їх в доходи, якщо засновник є платником податку на прибуток.

Поворотна фінансова допомога в межах однієї юридичної особи

Відповідно до підпункту 135.5.5 п. 135.5 ст. 135 ПКУ операції з отримання/надання фінансової допомоги між платником податку та його відокремленими підрозділами, що не мають статусу юридичної особи, не проводять до зміни їх витрат або доходів.

Оподаткування ПДВ сум поворотної фінансової допомоги

Згідно з п. 185.1 ст. 185 ПКУ об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку, зокрема з постачання товарів/послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ст. 186 ПКУ. Підпункт 14.1.185 ст. 14 ПКУ визначає, що:

- постачання товарів – це будь-яка передача права на розпорядження товарами як власник, у тому числі продаж, обмін чи дарування такого товару;
- постачання послуг – будь-яка операція, що не є постачанням товарів, чи інша операція з передачі права на об'єкти права інтелектуальної власності та інші нематеріальні активи чи надання інших майнових прав стосовно таких об'єктів права інтелектуальної власності, а також надання послуг, що споживаються в процесі вчинення певної дії або провадження певної діяльності.

Операція з надання поворотної фінансової допомоги не підпадає під поняття «постачання товарів/послуг», а отже, не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість.

Міжнародна аудиторська компанія HLB Ukraine у разі необхідності надасть Вам кваліфіковану консультацію з будь-яких питань.